

INSTRUCTIONAL TECHNIQUES OF TEACHING IN THE DISCIPLINE "OPTIMIZATION OF ACTIVITY OF ENERGY INDUSTRIES"

In the article the methodological techniques of studying a new discipline for the professionals of energy industry are considered. The problems of optimizing the parameters of the enterprises under changing external conditions of functioning are discussed. The techniques and methods of methodological support are given.

Key words: optimization, the energy industry.

УДК 376

Порохнавець О.М.

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ" В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті розглядається місце і роль національно-патріотичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в психолого-педагогічних дослідженнях, а також її зміст і компоненти.

Ключові слова: національно-патріотична компетентність, національно-патріотичне виховання, компетенція.

Сьогодні особливо гостро стоїть питання щодо необхідності виховання національно-свідомої особистості, адже системне національно-патріотичне виховання є важливою складовою національної безпеки України. З раннього віку дитину оточують батьки, які мають прищеплювати любов і повагу до рідної країни, культури, традицій, людей. Особливу роль у патріотичному вихованні належить вчителю початкової школи, який повинен виховувати різнобічно та гармонійно розвиненого національно свідомого, високоосвіченого, життєво компетентного громадянина, здатного до саморозвитку та самовдосконалення. Відповідно до цього, тільки вчитель зі сформованою національно-патріотичною компетентністю може виконувати це надзвичайно важливі завдання. Необхідність патріотичного виховання вказана в багатьох нормативних документах: "Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді (2002 р.), Концепції національно-патріотичного виховання молоді (2009 р.), наказі Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України" (2000 р.), розпорядженні Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів на 2013-2015 роки з підготовки і відзначення 70-ої річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-ої річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років" (2013 р.), програмі патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України (2013 р.), положенні про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру "Сокіл" ("Джура"), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (2012 р.), положенні про Всеукраїнську військово-спортивну гру "Патріот", затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді (2004 р.), методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України (2014 р.), "Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році". Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання, головною домінантою національно-патріотичного виховання молоді є формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої

себе, активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції. Крім того, в основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючий чинник розвитку суспільства й нації в цілому [3].

Мета статті – визначення сутності поняття "національно-патріотична компетентність", її місце і роль у сучасному суспільстві, в визначення змісту і її компонентів.

Основним документом початкової загальної середньої освіти є Державний стандарт, який "розроблено відповідно до мети початкової школи з урахуванням пізнавальних можливостей учнів початкових класів, визначає зміст початкової загальної освіти, який ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави [2]. Державний стандарт ґрунтується на особистісно зорієнтованому і компетентісному підходах. Але серед компетентностей і компетенцій, які повинні бути сформовані в учнів початкової школи, що забезпечує здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства в документі визначена громадянська компетентність, яка відноситься до ключових компетенцій і розуміється як здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Соціальна компетентність – здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі [2].

Патріотичне виховання, на думку великого педагога В. Сухомлинського є сферою духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується [6]. Формування національно-патріотичної компетентності має здійснюватися під час усього навчально-вихованого процесу, але найбільше реалізовуватиметься в освітній галузі "Суспільствознавство", що входить до інваріантної складової змісту початкової загальної освіти і реалізується навчальним предметом "Я у світі" в 3 і 4 класах по 1 годині на тиждень. Метою освітньої галузі є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і громадянської компетентностей шляхом засвоєння різних видів соціального досвіду, що складається із загальнолюдських, загальнокультурних та національних цінностей, соціальних норм, громадянської активності, прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань: виховання гуманної, соціально активної особистості, яка усвідомлює свою належність до етносоціального та соціально-культурного середовища, здатна розуміти значення життя як найвищої цінності; оволодіння способами діяльності та моделями поведінки, які відповідають загальноприйнятим нормам моралі та права; розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві шляхом активного спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, дотримання правил толерантної поведінки, співпереживання і солідарності з іншими людьми у різноманітних життєвих ситуаціях; формування основ споживчої культури, вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки. Соціальна і громадянська компетентності як ключові мають міждисциплінарний характер, інтегруються за допомогою всіх освітніх галузей і спрямовуються на соціалізацію особистості, набуття громадянських навичок співжиття і співпраці у суспільстві, дотримання соціальних норм.

Науковці І. Д. Бех, І. К. Чорна в "Програмі патріотичного виховання дітей та учнівської молоді" визначають теоретичні засади патріотичного виховання (мету, завдання, принципи, основні напрями, зміст, технології), науково-методичні, організаційні, кадрові, інформаційні умови розвитку цього почуття у дітей та учнівської молоді, які забезпечують інтенсифікацію виховної діяльності, привертають увагу органів державної влади до патріотичного виховання особистості в сучасній Україні, сприяють виробленню відповідної

політики, підвищенню соціального статусу патріотичного виховання в освітніх закладах [1]. Так, учений у програмі вказую на патріотичну компетентність учнівської молоді, а саме про її зростання завдяки змістовим характеристикам предметів соціально-гуманітарного циклу. А патріотичне виховання дітей та учнівської молоді визначає як комплексну, системну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

У науковій психолого-педагогічній літературі відсутнє визначення національно-патріотичної компетентності, але визначено поняття "громадянська компетентність" і "патріотична компетентність".

Визначенню сутності дефініції "громадянська компетентність" і необхідності її формування присвячені праці західних (Р. А. Даль, Х. Мюнклер) і вітчизняних (О. Пометун, Т. Смагіна, М. Михайліченко, І. Єрмаков, Г. Несен, І. Тараненко) науковців. Н. Лазуріна визначає громадянську компетентність та її складові (патріотизм і національна ідея), що впливає на процес становлення та розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні. Отже, дослідник визначає її як ключову компетентність особистості тому, що це певний стан людського індивіда, громадянське буття якого є адекватним стану соціуму, в якому цей індивід здійснює власну життєдіяльність. Визначальними характеристиками громадянської компетентності вважає патріотизм, моральність, правосвідомість, політичну освіченість, ділову активність [4]. Громадянську компетентність, О. Пометун розуміє як здатність, спроможність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права і обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Складовими структури громадянської компетентності школяра вчений відносить три компоненти: ціннісний (ставлення, ціннісні орієнтації, переживання і т. п.), діяльнісний (уміння і навички) і процесуальний або особистісно-творчий (стосується сфери самореалізації). Вважаємо, що формування громадянської і соціальної компетентностей є надзвичайно важливим завданням, адже саме вони стосуються реалізації прав і обов'язків особистості, у якій сформовано почуття патріотизму, а також яка має підтримує національну ідею [5].

Отже, схарактеризуємо поняття "національно-патріотична компетентність". Так, на нашу думку, національно-патріотична компетентність є об'єктивною категорією, адже становить певний рівень розвиток особистості і наявність знань, умінь, навичок, ставлень й орієнтацій. Вважаємо, національно-патріотична компетентність має бути представлена як важливий напрям у забезпеченні у навчально-виховного процесу будь-якого освітнього закладу. Кожен з компонентів структури компетентності має співвідноситися з іншими напрямками навчально-виховного процесу і впливати на її формування. До національно-патріотичної компетентності відносяться такі компоненти: національна свідомість, моральна свідомість, громадянське почуття обов'язку, ціннісне ставлення до країни, переконання. Отже, кожен із компонентів представлений як інтегрована якість особистості. Базовими складовими вказаної компетентності є національна і патріотична компетенції, які здатні реалізовувати на практиці свою компетентність. Ключова компетентність – спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів. Ключова компетенція – об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій). Національну і патріотичну компетенції визначаємо як сукупність знань, умінь, навичок, переконань, переживань, орієнтацій, які сприяють усвідомленню відповідальності і обов'язку перед співвітчизниками і державою. В основі

національно-патріотичної компетентності лежить національно-патріотичне виховання, яке є основним напрямком національно-виховної діяльності. Для формування національно-патріотичної компетентності необхідно формувати національну свідомість і відповідальність за свої дії і вчинки перед державою; виховувати любов до рідної землі, її історії; відновлення і збереження історичної пам'яті, виховання бережливого ставлення до мови, культури, традицій, стереотипів; зберігати кращі риси української ментальності, як-от: працелюбність, індивідуальність свободи, глибокий зв'язок із природою.

Для формування зазначеної компетентності важливим є реалізація принципів національно-патріотичного виховання, а саме: національної спрямованості виховання, культуровідповідності, гуманізації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, акмеологічний принцип, особистісної орієнтації, життєвої творчої самодіяльності, толерантності [5]. Отже, перед будь-яким вихователем, вчителем, викладачем стоїть ціла система завдань, і всі вони спрямовані на формування національно-патріотичної компетентності, це виховання правової культури, а саме поваги до державної символіки, поваги до Конституції України, Законів України тощо, створення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів і можливостей; формування мовної і мовленнєвої культури, формування духовних цінностей: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, нації; повага до історичних надбань та кращих зразків культурної спадщини; формування об'єктивної оцінки щодо українського війська в історії; формування психологічної та фізичної готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язків з метою відстоювання національних інтересів і незалежності; мотивація до державної та військової служби й підвищення престижу армії; забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про інвалідів; консолідація діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, навчальних закладів, громадських організацій щодо національно-патріотичного виховання; сприяння діяльності установ, навчальних закладів, організацій, клубів та осередків громадської активності, спрямованих на патріотичне виховання молоді; збереження і продовження кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини; створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина, а відтак, держави; сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я; задоволення естетичних та культурних потреб особистості; виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності; реалізація індивідуального підходу до особистості та виховання.

Таким чином, національно-патріотична компетентність є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній освіті. Дана компетентність є інтегративною характеристикою особистості, яка включає й певний рівень психологічної готовності до активного здійснення суспільного життя – патріотичність, національна свідомість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / Бех І.Д., Чорна К.І. – М. : Мир виховання, 2007. – 31.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://www.mon.gov.ua>.
3. Концепція національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist>.
4. Лазуріна Н.П. Патріотизм та національна ідея як ціннісні складові громадянської компетентності особистості / Н.П. Лазуріна // Вісник житомирського державного університету. – Випуск 6 (72). – Філософські науки. – ЖДУ. – 2013. – С. 32-35.
5. Пометун О.І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / Пометун О.І. // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В.О.Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3 : Народження громадянина. – 669 с.

Порохнавець О.М.

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУЩНОСТІ ПОНЯТТЯ "НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКІЕ КОМПЕТЕНТНОСТЬ" В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

В статье рассматривается место и роль национально-патриотической компетентности будущего учителя начальной школы в психолого-педагогических исследованиях, а также содержание и ее компоненты.

Ключевые слова: национально-патриотическая компетентность, патриотическое воспитание, компетенция.

Porohnavets O.M.

NAUKOVA INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF NATURE "NATIONAL-PATRIOTIC COMPETENCE" IN PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL LITERATURE

In the paper the place and role of national-patriotic competence of future primary school teacher in psychological and educational research, and the content and its components.

Key words: national-patriotic competence, national-patriotic education, competence.

УДК 378.011.3-051

Сергійчук О.М., Багно Ю.М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті узагальнюється досвід організації та проведення педагогічної практики у вищій школі на основі компетентнісного підходу. Авторами охарактеризовано особливості педагогічних практик на кафедрі педагогіки ДВНЗ "Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди", розкрито основні їх завдання. Наголошено, що обов'язковою умовою навчально-виховного процесу вищого педагогічного закладу у системі професійної підготовки майбутнього вчителя є проходження педагогічної практики, що сприяє формуванню творчого ставлення студентів до майбутньої педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній вчитель, компетентісний вчитель, професійна діяльність, педагогічна практика, компетентісна парадигма, професійна компетентність, компетентісний підхід.

Розвиток суспільства вимагає відповідного інноваційного забезпечення, що ставить завдання модернізації освіти. Практична реалізація сучасних освітніх завдань неможлива без підвищення ефективності професійної підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах, тому, що вчитель є носієм духовного, інтелектуального, творчого потенціалів, детермінує розвиток людини та суспільства.

Відтак, концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти в Україні є створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечення розвитку педагогів, здатних у процесі постійного вдосконалення здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, вільної конкуренції та високих технологій, а також забезпечувати неперервну освіту громадян. Відтак, завдання вищого навчального закладу – підготувати компетентного вчителя, здатного працювати в нових умовах, застосовувати інноваційні технології, що реалізуються в педагогічній практиці, позитивно впливати та змінювати педагогічну систему. Засвоєння майбутнім вчителем психолого-педагогічних та фахових знань, формування практичних навичок і умінь, розвиток творчих можливостей, загальної культури складають основу його професійної підготовки.